سەردەمی شی و قۆناغی نوێی مۆدێرنیزاسیۆنی چین.. هەڵۆ حەسەن

چوارەمین دانیشتنی پلینەمی بیستەمین کۆمیتەی ناوەندی پارتی کۆمۆنیستی چین کە لە 20 تا 23ی تشرینی یەکەمی 2025 لە پەکین بەڕێوەچوو، ساتەکی گرینگی یەکلاکەرەوەیە لە حوکمڕانی و پلاندانانی ستراتیژی چین. لە کۆتاییدا بە پەسەندکردنی "پێشنیارەکان بۆ داڕشتنی پلانی پێنج ساڵەی 15 بۆ گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی"، دانیشتنەکە هەم وەك پێداچوونەوەیەکی گشتگیر بە دەستکەوتەکانی ژێر پلانی پێنج ساڵەی 14 (2021-2025) و هەم وەك نەخشەیەکی پێشبینیکراو بۆ هەوڵی مۆدێرنکردنی چین بەرەو ساڵی 2035 پەسەندکرد، بەیاننامەی پلینەم "گرنگی یەکلاکەرەوە"ی دامەزراندنی پێگەی سەرەکی شی جینپینگ و ڕۆڵی ڕێنماییکاری بیری شی جینپینگ لەسەر سۆسیالیزم بە تایبەتمەندییە چینییەکان بۆ سەردەمێکی نوێ دووپات دەکاتەوە. ئەم جەختکردنەوە لە دانپێدانانی ئیداری تەدەپە□□□ت- نوێنەرایەتی چەسپاندنی سەرکردایەتی ئایدیۆلۆژی دەکات کە دید و ئاراستە و دەسەڵاتی ئەخلاقی حیزب بەیەکەوە دەبەستێتەوە، دەقەکە جەخت لەوە دەکاتەوە کە هەموو ئەندامانی پارتی کۆمۆنیستی چین دەبێ "متمانەیان بە ڕێباز و تیۆری و سیستەم و کولتووری سۆسیالیزم بە تایبەتمەندی چینییەوە بمێنێتەوە" و دەسەزی سیاسی ڕەها بە کۆمیتەی ناوەندی بپارێزن. ئەم جۆرە زمانە سەرکردایەتی ناوەندی و یەکگرتووی پارتی کۆمۆنیستی چین وەك ناوکی سیاسی حوکمڕانی نیشتمانی دووپات دەکاتەوە، ئەم یەکێتییە ئایدیۆلۆژییە خزمەت بە دوو ئامانج دەکات. لە ناوخۆدا، یەکدەنگی لە ڕێڕەوی مۆدێرنیزاسیۆنی چیندا مسۆگەر دەکات؛ لە ئاستی نێودەوڵەتیدا، ئاماژەیە بە ئەوەی سەقامگیری و گەشەسەندنی سیاسی چین لە سەرکردایەتی شی جیاناکرێتەوە. تا ئێستا ڕوونترین دەربڕینی باوەڕی پارتی کۆمۆنیستی چینە کە بەردەوامی لە سەرکردایەتیدا مەرجێکی پێشوەختەیە بۆ گەیشتن بە ئامانجە درێژخایەنەکانی مۆدێرنیزاسیۆن، بەیاننامەکە مۆدێرنیزاسیۆنی چینی نەك تەنیا وەك پێشکەوتنی ئابووری، بەڵکو وەك نوێبوونەوەی شارستانی کە ڕەنگ و ڕیشەی لە سۆسیالیزم و متمانەی نەتەوەییدایە، چوارچێوەی بۆ دادەنێت. جەخت لەوە دەکاتەوە کە مۆدێرنیزاسیۆن لە ژێر

سەرکردایەتی پارتی کۆمۆنیستی چین و لە ڕێگەی “کاری سەختی بێوچانی نەوەیەك لە دوای نەوەیەکی دیکە” بەدی دێت. ئەم دیدە درێژخایەنە گەشەپێدان لە چوارچێوەیەکی ئایدیۆلۆژی چینیدا دادەنێت کە پراگماتیزمی ئابووری و متمانە بەخۆبوونی کولتووری و ئەخلاقی سۆسیالیستی تێکەڵ دەکات، بە پێچەوانەی مۆدێلەکانی مۆدێرنیزاسیۆنی ڕۆژئاوایی کە ئازادکردنی بازاڕ و سیاسەتی فرەیی لە پێشینەدان، مۆدێلی چین سەرکردایەتی شی و خەڵك سەنتەری و چاکسازییە. هەوڵدەدات پێشکەوتنی ماددی لەگەڵ یەکگرتوویی ئەخلاقی و کۆمەڵایەتی هاوسەنگ بکات. ڕاگەیاندنی بەیاننامەکە کە دەڵێت “بۆ ئەوەی وڵات بە باشی بەڕێوەببەین، سەرەتا دەبێت حیزب بە باشی بەڕێوەببەین” باوەڕێکی بنەڕەتی ئاشکرا دەکات: مۆدێرنیزاسیۆنی سیاسی لە مۆدێرنیزاسیۆنی حوکمڕانی لەناو خودی حیزبدا دەست پێدەکات.

پلانی پێنج ساڵە بەستنەوەی ئێستا و داهاتوو

دانیشتنەکە ئاراستەی ئایدیۆلۆژی و سیاسەتی بۆ پلانی پێنج ساڵەی (2026-2030) دادەنێت، کە وەك “پەیوەندییەکی سەرەکی نێوان ڕابردوو و داهاتوو” پێناسە کراوە لەسەر ڕێگای چین بەرەو مۆدێرنیزاسیۆنی بنەڕەتی سۆسیالیستی تا ساڵی 2035

بنەما ڕێنماییەکان جەخت لەسەر شەش ئەولەویەت دەکەنەوە:

بەرزڕاگرتنی سەرکردایەتی ، دانانی خەڵك لە پێشەوە، بەدواداچوون بە گەشەپێدانی کوالیتی بەرز، قووڵکردنەوەی چاکسازی، هاوسەنگکردنی کارایی بازاڕ لەگەڵ کاریگەری حکومەت، و دڵنیابوون لە هاوکاری گەشەپێدان و ئاسایش. ئەم بنەمایانە چوارچێوەی سیاسی و فەلسەفی مۆدێلی حوکمڕانی شی جینپینگ پێکدەهێنن، کە هەوڵدەدات دینامیزمی ئابووری لەگەڵ بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی و ژینگەیی تێکەڵ بکات

لە ئامانجە ناوەندییەکان بریتین لە:

بەهێزکردنی پشت بەخۆبەستنی زانستی و تەکنەلۆژی وەك پارێزبەندییەك لە بەرامبەر خۆگرتنی دەرەکی

بەرزکردنەوەی ئابووری ڕاستەقینە و سیستەمی پیشەسازی، بە بەرهەمهێنانی پێشکەوتوو و گۆڕینی سەوز وەك پایە

فراوانکردنی خواستی ناوخۆیی و پێکهێنانی “شێوازێکی نوێی گەشەپێدان” کە سووڕانەوەی ناوخۆیی لە پێشینەدا بێت و لە هەمان کاتدا کراوەیی جیهانی بپارێزێت

پێشخستنی هاوکاری پشتێن و ڕێگا بە کوالیتی بەرز، کە ڕەنگدانەوەی تێکەڵبوونی مۆدێرنکردنی ناوخۆیی چین و بەشداریکردنی جیهانییە

هەروەها پلانەکە پێشبینی بنیاتنانی ئابوورییەکی بازاڕی سۆسیالیستی

مۆدێرن و باشترکردنی حوکمڕانی ئابووریی گەورە و پەرەپێدانی گەشەسەندنی داهێنان دەکات ئەمەش ئەوە دەردەخات کە قۆناغی داهاتووی گەشەپێدانی چین بە شێوەیەك دادەڕژراوە کە هەم بەردەوام بێت و هەم خۆبژێو بێت

تەوەری بەرچاو لە بەیانامەکەدا، خۆچاکسازیی پارتی کۆمۆنیستی چین وەك بناغەی ئەخلاقی و سیاسی حوکمڕانی. دەقەکە جەخت لەوە دەکاتەوە کە "تەنها حزبێك کە گەشە دەکات دەتوانێت وڵاتەکەمان بەهێز بکات"، تیشك دەخاتە سەر پەیوەندی نێوان خۆدیسیپلین و هێزی دەوڵەت،دەرکردنی چەند بەرپرسێکی پلە بالا بەهۆی "پێشێلکاریی قورسەکانی دیسیپلین و یاساکانی دەوڵەت" جەخت لەسەر بەردەوامبوونی هەڵمەتی دژە گەندەڵی شی دەکاتەوە- نەك تەنها وەك پرسێکی ڕاستگۆیی ئەخلاقی، بەڵکو وەك میکانیزمێك بۆ پاککردنەوەی سیاسی و خۆڕاگری دامەزراوەیی. توانای پارتی دەسەڵاتدار بۆ خۆڕاستکردنەوە دەخرێتەڕوو ئا کلیلی بەردەوامبوونی شەرعیەتی مێژوویی و ڕۆڵی وەك پێشەنگی مۆدێرنیزاسیۆنی چینییە، بانگەوازی بەیاننامەکە بۆ "کۆبوونەوە لە نزیکەوە لە دەوری کۆمیتەی ناوەندی و شی جینپینگ لە ناوەڕۆکەکەیدا" حوکمڕانی دەگۆڕێت بۆ کارگەیەکی ئەخلاقی بەکۆمەڵ- کە دڵسۆزی، یەکێتی و دیسیپلین وەك فەزیلەتی نیشتمانی سەیر دەکرێت.

مۆدێرنیزاسیۆنی چین و فرە جەمسەری

هەروەها ئەم بەیاننامەیە گۆڕانکاری ناوخۆیی بە ستراتیژی جیهانی پەرەسەندووی چینەوە دەبەستێتەوە. داوای "کردنەوەی ستانداردی بەرز" و پێشخستنی "کۆمەڵگەیەك کە داهاتوویەکی هاوبەشی هەبێت بۆ مرۆڤایەتی" دەکات، کە مۆدێرنیزاسیۆنی چینی وەك بەدیلێکی جیهانی بۆ مۆدێلەکانی گەشەپێدانی ڕۆژئاوایی-سەنتەری جێگیر دەکات،چین بە بەستنەوەی پلانی پێنج ساڵەی پازدەهەم بە هاوکاریی کوالیتی بەرزی پشتێن و ڕێگا، پابەندبوونی خۆی بە جیهانگیری گشتگیر و گەشەپێدانی هاوبەش دووپات دەکاتەوە. ئەمەش ڕەنگدانەوەی دیدگای مۆدێرنیزاسیۆنی فرە جەمسەرییە، کە تێیدا سەرهەڵدانی چین بەشدارە لە نەزمێکی نەوەدەوڵەتی هاوسەنگتر و خۆشگوزەرانی هاوبەش،دانیشتنی پلینۆمی چوارەم ئاماژەیە بە پێگەیشتنی سەردەمی شی جینپینگ، کە بە کۆکردنەوەی ڕوونی ئایدیۆلۆژی، دیسیپلینی دامەزراوەیی و پلاندانانی ستراتیژی درێژخایەن تایبەتمەندە. چینێك ئاشکرا دەکات کە متمانەی بە ڕێبازی سۆسیالیستی و سیستەمی حوکمڕانی و توانای مۆدێرنیزاسیۆنی هەیە بەبێ ئەوەی ڕۆحی ئایدیۆلۆژیی خۆی لەدەست

بدات، بە بەستنەوەی خۆبەڕێو□ بەریی بە گەنجبوونەوەی نەتەوەییەوە، بەیانامەکە مۆدێرنیزاسیۆن وەك گەشتێکی ئەخلاقی، سیاسی و بەکۆمەڵ لە چوارچێوەیەکدا دادەنێت. وێنەیەکی نەتەوەیەك دەخاتە ڕوو کە بە شێوەیەکی بەردەوام بەرەو سالی 2035 پ□ش□د□کەوێت- لە ڕووی تەکنەلۆژیاوە پێشکەوتوو، هاوسەنگی کۆمەڵایەتی، لە ڕووی ئیکۆلۆژییەوە تەندروست و لە ڕووی سیاسییەوە یەکگرتووە لە ژێر سەرکردایەتی شی،لە بنەڕەتدا، بەیانامەکە قۆناغی داهاتووی سەرهەڵدانی چین پێناسە دەکات: سۆسیالیزمێکی مۆدێرن و دیسپلینکراو و جیهانی لە ڕوانگەیەوە- بە سەرۆکایەتی پارتێك و سەرکردەیەك کە بڕیاریانداوە داهاتوو لەسەر مەرجەکانی خۆیان دابڕێژن.

ژێدەر:

Communique of the Fourth Plenary Session of the 20th Central Committee of the Communist Party of China

https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/zyxw/202510/t20251023_11739505.html

---

شهڕه‌کانی نێوان ڤۆلتێر و رۆسۆ.. نووسینی / حسونه المصباحی.. وەرگێڕانی/ ئاکۆ عەبدوڵڵا

ئەو شانۆگەریەی ئێستا لەپاریس نمایش دەکرێت، ئەو شهڕه سەختانەی هێناوه یاد کە لەنێوان ڤۆلتێر و رۆسۆدا ڕوویان دابوو. ئەوانە لەفەلسەفەی فەرەنسی سەدەی هەژدە، دوو کەسایەتی دیار بوون. نەک تەنیا لەفەرەنسا، بەڵکو لەسەرانسەری کیشوەرە کۆنەکە، دوو ئەستێرەی درەوشاوە بوون. بەبیرۆکە و تێزەکانیان دەربارەی پرسە جۆراوجۆرەکانی سیاسەت و هزر و کۆمەڵایەتی و ئایینی، بیری لیبراڵی و دیموکراسییان تاودا. ئەو بیرەی بڵێسەی شۆڕشی فەرەنسای هەڵگیرساند. هەر دووکیشیان بەرەنگاری کۆنەپەرستی ئایینی و

دەسەڵاتی کڵێسە و هەموو دیاردەکانی ستەمکاری و پاوانخوازی بوونەوە. ئەوسا ئەو دووانە لەگۆڕستانی (پانتیۆن)ی تایبەت بە بانگخوازانی فەرەنسا راکشاون.
ڤۆلتێر ساڵی 1694 لەخێزانێکی خۆشگوزار هاتە دنیا. کە تەمەنی گەیشتە بیست و پێنج ساڵ، ناوی ڤۆلتێری بۆ خۆی هەڵبژارد. پێشتر ناوی فرانسوا ماری ئاوریە بوو. لەساڵانی خوێندنی زانکۆ تێکەڵی ناوەندە رۆشنبیرەکانی کوڕانی ئەرستۆکراتی بوو. کاتێکیش تەمەنی گەیشتە نۆزدە ساڵی، خوێندنی یاسای جێهێشت تاکو ببێت بە نووسەری باڵیۆزخانە، بەڵام هەڵوێستە سیاسییە لیبڕاڵییەکانی بەرەو زیندانە ترسناکەکەی باستیلیان برد. ئەو کاتە تەمەنی بیست و سێ ساڵ بوو.
دوای ئەوەی شانۆگەریەکەی (ئۆدیپ) سەرکەوتنی گەورەی تۆمارکرد، دیسان فڕێیان داوە ناو ئەو زیندانەی کە پێشتر ناومان هێنا. دوای دەرچوونی، ژیانی ئاوارەیی لە لەندەن هەڵبژارد. ئەوسا ساڵی 1726 بوو. لەوێ ئاشنای فەلسەفەی لۆک و تاقیکردنەوە فیزیاییەکانی نیوتن بوو. لە بەرهەمەکەی (نامە فەلسەفییەکان) دا کە ساڵی 1734 بڵاوکرایەوە، بیرۆکە نوێیەکانی لەبوارە جیاجیاکان نیشاندا. بەبوێری و ئازایش بۆچوونەکانی خۆی خستەڕوو، بەتایبەتی لەوانەی پەیوەستن بەئایین. ئەو کتێبە لەناو ئەوانەی ئاواتەخوازی جیهانی باشتر و دوور لەستەمکاری سیاسی و کۆنەپەرستی ئایینی بوون، دەنگی داوە. ساڵی 1762 ڤۆلتێر بە بەرژەوەندی هاوڵاتییەك كە (جان كالاس) ی ناوبوو و تۆمەتبار کرابوو بەکوشتنی کوڕەکەی بەهەڵە، هاتەدەنگ و دەقێکی بەناوی (لێبووردەیی) نووسی. تێیدا بەتوندی هێرشی کردە سەر کڵێسە، تا مردنیشی لەساڵی 1778، واتا ساڵێک پێش هەڵگیرسانی شۆڕشی فەرەنسی، ڤۆڵتێر وەک هێمایەکی گەورە بۆ بەرگریکەرانی ئازادی، ئەوانەی کە کۆنەپەرستی و ستەمکاری ڕەتدەکەنەوە، دانرا.
سەبارەت بەجان جاک ڕۆسۆش. ئەویش ساڵی 1712 لە شاری جنێڤ هاتە دنیا. چەند ڕۆژێک دوای بوونی، دایکی کۆچی دوایی کرد، بۆیە خاڵی بەخێوی کرد، ئەو خاڵەی قەشەیەکی پرۆتستانتی بوو. جان جاک ڕۆسۆ سەرەتای ژیانی وەك کرێکار لەنووسینگەی دادگە کاری کرد. دواتر لای نەخش سازێك. کاتێک تەمەنی گەیشتە شانزە ساڵان، جنێڤی جێهێشت و لای خانمێك کە ناوی (ڤارتانس) بوو ژیا. ئەو ژنە لەڕووی ئەدەبی و سەکسی پەروەردەی کرد. کاتێک تەمەنی گەیشتە سی ساڵی، ڕووی لەپاریس کرد، لەوێ دا پەیوەندی بەبازنەی (ئینسکلۆپیدییەکان) کرد و دیدرۆ و ڤۆلتێر و ئەوانی دیکەی ناسی.
دوای ئەوەی کتێبەکانی (ئیمیل) و (پەیمانی کۆمەڵایەتی) لەساڵی 1762دا بڵاوکردەوە، ڕۆسۆش ناوبانگی گەورەی تۆمارکرد. بەڵام هێزە کۆنەپارێز و کۆنەپەرستەکان بەتوندی هێرشیان کردە سەری. ئەوسا

رۆسۆ هەستی بەو مەترسیانە دەکرد کە ڕووب□ووی دەبوونەوە، بۆیە هەڵاتە لەندەن، لەوێدا شەڕی گەرمی دژی (هیوم) ی فەیلەسوف کرد، کە ئەویان یارمەتی دابوو ل□ پایتەختی بەریتانیا نیشتەجێ بێت، بە(سیخوڕ) یش تۆمەتباری کرد. ساڵانێکی درێژ لەسەریەك ڕۆسۆ بەتێکچوونی دەمار ناڵاندی. بەڵام ئەوە نەبووە رێگر لەنووسینی دوو کتێبی گرنگ (دانپێدانانەکان) و (خەونەکانی تاکە کەسی). رۆژی 2 ی تەمموزی ساڵی 1778 جان جاک ڕۆسۆش کۆچی دوایی کرد، واتا تەنیا دوو مانگ دوای مردنی ڤۆلتێر.

لەسەرەتا دا رۆسۆ ب□ ڤۆلتێر و بیرۆکەکانی سەرسام بوو. پێش ئەوەی پێی بگات، هەموو کتێبە ب□□اوکراوەکانی خوێند بۆوە. لە (دانپێدانانەکان) یش دا دانی بەوەداناوە (نامە فەلسەفییەکان) کتێبە دڵخوازەکەی ئەوە، بەڕادەیەک هەرگیز لەخوێندنەوەی بێزار نا بێت. کاتێکیش نمایشی شانۆگەری (زایر) () ی بینی، کە لەشاری گرۆنۆبڵ نمایش دەکرا، ڕۆسۆ کە ئەوکات تەمەنی بیست و پێنج ساڵان بوو، بەهۆی کاریگەری زۆر هەستی بەتەنگەنەفەسی کرد. خەریک بوو بەهۆیەوە لەهۆش خۆی بچێت. ساڵی 1748 نامەیەکی بۆ ڤۆلتێر نووسی و داوای دیداری لێکرد، دیدارێك کە ل□ تەمەنی پانزە ساڵییەوە بەتامەزرۆییەوە چاوەڕێی دەکرد. بەڵام ڤۆڵتێر کە ناوبانگی بەرفراوانی هەبوو نەک تەنها لەفەرەنسا، بەڵکو لەبەریتانیا و هۆڵەندا و ئەڵمانیاش، وەڵامی بانگهێشتنامەکەی نەدایەوە، بۆیە ڕۆسۆ بەپەلە پێوەندی بەبازنەی ئینسکلۆپیدیەکان کرد. ئەوسا ئەستێرە ئەویش درەوشاوە و لەناوەندە هزرییەکان پێگەی بەرزی گرت، بەتایبەتیش دوای ئەوەی کتێبەکەی (پەیمانی ک□م□□□ایەتی) ی بڵاوکردەوە. بەڵام ڤۆڵتێر هیچ سەرسامی بۆ ئەو کتێبە دەرنەبڕی، بە (گەڕانەوە بۆ دواوە) و بانگەواز بۆ ڕەتکردنەوەی ئەو پێشکەوتنەی دانا کە هێندە بەتوندی و بەهێز بەرگری لێدەکرد. لەنامەیەکیش کە بۆ رۆسۆی نارد لە 30 ی ئابی 1755دا ڤۆلتێر نووسی، هەر کەسێک (پەیمانی کۆمەڵایەتی) بخوێنێتەوە، ویستی خۆخزاندن بۆ چوار پێیی دەبزوێت. بۆ ئەوەی ڤۆلتێر زیاتر بێزاری بکات، وتی: “من حەز لەخۆشگوزەرانی و لوتبەرزی و تەنانەت شل و شلۆقی و دەوڵەمەندی دەکەم. حەزم لەهەموو خۆشیەکە و هەموو هونەرێکیشم بەهەموو جۆرەکانەوە خۆشدەوێت”. ئەو نامە توند و تیژە بڵێسەی جەنگی گەرمی نێوان ئەو دوو فەیلەسوفە گەورەیەی هەڵگیرساند، دوای پێنج ساڵ لەنامەکەی ڤۆڵتێر، رۆژی 17ی حوزەیرانی 1760 رۆسۆ نامەیەکی بۆ نووسەری کتێبی (نامە فەلسەفییەکان) نارد تێیدا بەو ڕستەیە دەستی پێکرد (خۆشم ناوێیت بەڕێزم!) و بە (ماڵئاوا بەڕیزم!) یشم کۆتایی هێنابوو.

لەوەڵامی ئەو نامەی پێ لەنائومێدی و تاڵە دا ڤۆڵتێر وتی: "نە ڕەسم و نە نووسینەکانیم خۆشدەوێ". کاتێکیش ڕۆسۆ بەرهەمەکەی (هێلیوزی نوێ) ی بڵاوکردەوە، ڤۆڵتێر بەتوندی هێرشی کردە سەر و بە (بۆرجوازی) و (بەگێمژێ) ناوی برد. سەبارەت بە پەیمانی کۆمەڵایەتیش وتی : "کارێکە تەنها بۆ فەیلەسوفێکی بچووک گونجاوە کە سەردانی خانووە بچووکەکان دەکات". سەرچاوە: https://elaph.com/Web/ 2/ 11/ 2017 () مەبەستی شانۆکەری (Zaïre) یە کە ڤۆڵتێر ساڵی 1732 نووسی. (وەرگێڕ)

پارلەمان و پارلەمانتاریزم لانەو قەڵای نیشتمان پەروەری بۆرژواکانە!.. سابیر محەمەد

بۆ پڕۆلیتاریا و جەماوەری چەوساوەی خەڵک نە (بایکۆت) و نە (بەشداریکردن) لە هەڵبژاردنەکانی بۆرژوازی نیشتمانی لە وڵاتێکدا، پسوولەی شۆڕشگێڕبوون نابەخشێت بە هیچ پارتێک و بزووتنەوەیەکی سیاسی.

هەردوو ئاڵتەرناتیڤەکە بریتین لە تاکتیکێکی مێژوویی کە وابەستەیە بە تای تەرازووی هێزی چینایەتیەکان و سەنگی سیاسی و حزبی پڕۆلیتاریا لە ناو کێشمەکێشی سیاسی و چینایەتیەکاندا لەو وڵاتەدا.

بەر لەوەی باسەکە بەرێتە سەر قسەکردن لەسەر ئەم دوو تاکتیک و ئاڵتەرناتیڤە جیاوازە، پێویستە فۆکەس بخرێتە سەر ناوەڕۆکی بەرنامەی سیاسی و چینایەتی و جهانبینینی ئەو پارت و ڕێکخراوانەی کە ئەچنە ناو پڕۆسەی دەنگدانەوە، یان بایکۆت ئەکەن لە پڕۆسەی دەنگدان .

لەهەلومەرجێکی لەو چەشنەی وەک ئێستا کە کرێکاران و چەوساوەکانی عێراق و هەرێم بێبەشن لە پارتی پێشڕەوی چینایەتی خۆیان، تا بتوانن دژایەتی و خەباتی خۆیان بۆ ڕیسواکردنی مێژووی حاکمیەتی دەسەڵاتداریەتی لە عێراق وە هەرێم وحیزبە قەومی و لیبڕالی و

ئیسلامیەکان و میلیشیا شیعەکان و تەواوی پاکێجی سیاسی چەپە ڕیفۆرمیستە جۆر بەجۆرەکانی ئەو ناوچەیە هەرچی زیاتر بۆ جەماوەر ڕۆشن بکەنەوە، پێویستە جەماوەری چەوساوەو تێکۆشەرانی سەربەخۆی مارکسیستی لە تەواوی ناوچەکانی عێراقدا، نا بێت چیتر خۆشباوەڕی وئومێدیک وچاوەڕوانیەکیان هەبێت بە ئەنجومەنی پارلەمانی بۆرژوازیەوە، کە بتوانێت گەندەڵی و گرانی و سووکایەتی بە ژنان و کچان و بێکاری و مافە مەدەنی و یاسای□کانی تر لە ڕیشەوە دەربکێشێت و چارەسەریان بکات، چونکە سەرچاوەی هەموو ئەم چەوساندنەوەیە خودی سەرمایەو سیستەمە ئابووری و فەرمانڕەوایەتیە کۆن□ پەرستانەکەیەتی.

ئەنجومەنی پارلەمانی هەیئەتی سیاسی بەڕێوەبردنی بەرژەوەندی چینە داراکان و بۆرژواکانە لە سەرتاسەری جیهان و ئامرازی سەرکوتگەر و پارێزەری خاوەندارای□تی تایبەتی و دارێژەری یاساکانی بردنە پێشەوەی کەڵەکەی سەرمایەو خەفەکردنی خەباتی چینایەتی کرێکاران و تەواوی چەوساوەکانە .

پارتە جۆر جۆرە قەومی و ئیسلامی و لێبڕاڵی و عیلمانیە بۆرژوازیەکان و مەدەنیەکان و تەنانەت چەپە ڕیفۆرمیستیە شەعبەویەکانی لە چەشنی (ح.ش عێراقی و کوردستانیەکەی)، هەمیشەو بەر لە ئێستا لە خولەکانی تری هەڵبژاردنی پارلەمانیدا بەشداریان کردوەو، چونکە ناوەرۆکی بەرنامەی سیاسی و چینایەتی ئەم پارت و ڕێکخراوانە لەگەڵ خودی ئامانجەکانی ئەنجومەنی پارلەمانیدا ناکۆک نەبوون.
حیزبی شیوعی عێراقی کە سەر بە مەیلی ڕیفۆرمیستی شەعبەوی کۆمێنتێرنی ستالینیە، و لە ڕێگەی ئارمانی سیاسی (نیشتمانێکی ئازاد وگەلێکی بەختەوەر) ئەم سیاسەتە ڕیفۆرمیستی و سازشکارەیە هەر لە سەرەتای دروستبوونیەوە لە گەڵ بۆرژوازی نیشتمانی و دەسەڵاتداران پیادە کردووە.

هەروەها تەواوی ئەو تاقم و ڕێکخراوە وردەبۆرژوازیانەی تر کە بەناوی پارتەکانی (کۆمۆنیزمی کرێکاری) یەوە کار ئەکەن وەک نمایەندەی مەیلێکی ڕیفۆرمیستی کرێکاری سەر بە ئۆردوگای سۆسیال دیمۆکراسی وڵاتانی ڕۆژئاوا، دژایەتی خۆیان بۆ ڕیفۆرمیزکەی کۆمێنتێرمی ستالینی کردووە، وە لە خەباتێکدا کە لە ژێر ناوی دژایەتی (پۆلۆلیزمی چەپ)دا داکۆکیان لە جۆرێکی ترلە ڕیفۆرمیزمێکی کرێکاری کردووە، لە ژێر ناوی مارکسیزم و سۆسیالیزمدا، بەڵام ئەوەی شایانی باسە هەردوو م□یل□

ڕیفۆرمیستیەکە لەیەک تەوەرەی سەرەکیدا یەک ئەگرنەوەو هاوتەبان ئەویش (ڕیفۆرم پێشمەرجی شۆڕشی سۆسیالیستیە) !

گەشەی سەرمایەداری و پەرەسەندنی خەباتی پڕۆلیتاریا لە هەرێم و ناوچەکانی ناوەڕاست و باشووری عێراق، هەرچی زیاتر ئەم هاوتەبایی و یەکگرتنەوەیەیان لە ڕووی پڕاکتیکیەوە لە پرۆسەی هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی پارلەمانی 2025 دا بەرجەستە کردەوە.

کوڕنوش بردن و سازشکاری سەرانی مەیلی بەناو (کۆمۆنیزمی کرێکاری) بەتایبەت ئەو بەشەی کە لە هەرێمی کوردستان و لە خوارو وناوەڕاستی عێـراق ، لە سـەردانەکانیاندا کە کردویـانە لە پێـناو ڕێکخستنی ڕیزەکانی خۆیان لە گەڵ (ح.ش) و سەرجەم بۆرژوا قەومی و مەزهەبی و لیبڕاڵییەکانی عێـراق و هەرێـم، بۆ ئەوەی بتـوانن بە یەک دەنـگ بەشداری لەم هەڵبژاردنانەی ئەنجومەنی پارلەمانی کۆنەپەرستانەی عێراقدا بکەن، هەنگاوێکی چاوەڕوانکراو بوەو، هیچ کات نامۆ نەبووە بە ماهیەتی چینایەتی ووردە بۆرژوازیانەی ئەم پارتە سیاسیانە.

وە لە بنەڕەتدا چ لە ڕوی بەرنامەی سیاسی (دنیایەکی باشتر)ەوە ئەم ڕەوتە جۆرێکـی تـرە لە پاشماوەکـانی کۆمۆنیزمێکـی بۆرژوازی سۆسیال دیمۆکراسیانە کە بەناوی (کرێکاری) بوونەوە لەم ناوچانادا چـالاکی خۆیـــان درێـــژە پێـــداوەو، وکرێکـــاران و تێکۆشەرە کۆمۆنیستەکانیان چەواشەکردووە.

هەروەها هەردووئەم مەیلە ڕیفۆرمیستیە وئەم جۆرە لە (کۆمۆنیزم) باوەڕیان بە بنیاتنانی سۆسیالیزمێکی بۆرژوازیانە هەیە لە ژێر چـاودێری مۆدێرنیزمـی نەتەوە یەکگرتووەکـان وەک ڕێکخراوێکـی ئیمپریالیستی جیهانی.

بەشـداریکردن لە پڕۆسـەی هەڵبژاردنـی پارلەمـانی 2025 دا، خۆی لە خۆیدا نیشاندەری ئاشکرا بونی ناوەرۆکی چینایەتی وردە بۆرژوازیانەی ئەم جۆرە حیزبـانەیە لەسـەر ئاسـتێکی فراوانـتردا، وە بـوون بە ئامرازێکی تەواوکەری سووکایەتی بە ژنان وکچان کە لە ناوئەنجومەنی پارلەمانی عێراقیدا داب و نەریتی شەریعەتی مەزهەبی جەعفەری پیادە ئەکەن و بەڕێوە ئەبەن .

بێگومان ئەوەی کە پەیوەست بێت بە ژنان و کچانێک کە بەشداری لەم هەڵبژاردنانەدا ئەکەن وخۆیان کاندید کردووە لەپێناو گەیشتن بە ئیمتیازاتی شەخسی خۆیان، هیچی تر نیە بێجگە لە پاشکۆبوونیان بە سیاسەت و دەسەڵاتداریەتی پیاوسالاری کەلە ناو پەرلەمان و یاساکانی عێـراق و هەرێمـدا پیـادە ئەکرێن، وە بەم هەنگـاوەش ژنـان و کچـان هەنـدەی تـر زنجیرەکـانی کۆیلەتـی وسووکـایەتی خۆیـان پتەوتـر

ئەکەنەوە.

هەر بیانوویەک بۆ بەشداریکردن لەم هەڵبژاردنەدا لە هەلومەرجێکی وەک ئێستای خەباتی ڕێکخراوی پڕۆلیتاریا کە لە دەرەوەی پەرلەمانی بۆرژواکاندا لە ئارادا نیە ، جۆرێکە لە هەڵوێستێکی خیانەتکارانەو ئەتک کردنی میتۆدی شۆڕشگێڕانەی مارکس و دژایەتیەکی ڕاشکاوانەی سیاسەتی سەربەخۆی پڕۆلیتاریا و بەرژەوەندی جەماوەری چەوساوەی گشت ناوچەکانی عێراق و هەرێمە .

هەروەها بەراوردکرنی هەلومەرجی پارتی بەلشەفی و تێزەکانی لێنین سەبارەت بە بەشداریکردن لە هەڵبژارد□کانی بۆرژوازیدا ، لەگەڵ هەلومەرجێکی ئابووری و سیاسی و ب□ تایبەت بەراوردکرنی مەیلێکی ڕیفۆرمیستی شەعبەوی ستالینی یان مەیلێکی ڕیفۆرمیستی کرێکاری لەگەڵ چالاکی پارتێکی شۆڕشگێڕی بەلشەفی بەسەرۆکایەتی لێنین، کارێکی بێهودەو بیانوویەکی شەرمێونانە و بێئابڕوانەیە بۆ ملنان و ڕۆچوون بە ناو زەلکاوی کۆنەپەرستی قەومی و مەزهەبی لە عێراق و هەرێمدا.

هەروەها ئاماژەیەکی ناڕاستەوخۆیانە کە ببن بە جەللادی بەردەستی دامودەزگا سەرکوتگەرەکانی بۆرژوازی، وە چەوساندنەوەی کرێکاران و چەوساوەکانی تر و بەلاڕێدابردنی خەباتی ئەوان بە قازانجی خودی سەرمایەداران و د□س□□□اتدارانی عێراق و هەرێم و پەرلەمانە کۆنەپەرستەکانیان.

هەموو ئەم هەنگاوە وەک توێژە ووردەبۆرژوازیەکانی ناوکۆمەڵگا لەسەردەمی گەشەی نیول□ب□□□یزم و پاشەکشەی خەباتی مارکسیستی کرێکاران، بە ناچاری وەک ئەرکێکی چینایەتی □□ایانەی خۆیان بوون بە تەرەفدار و پشتیوانی بۆرژوا گەورە د□س□□□اتدارەکان.

پاراستنی ئارامی ژیان و چالاکی سیاسی وردەبۆرژوازیانەی خۆیان لەناوچوار چێوەی ئەم سیستەم ود□س□□□اتە نەگریسە قەومی و میللی و مەزهەبیە سەرتاپا کۆنەپەرستانەیدا، ئەوە ئەخوازێت کە بەمجۆرە و بە کردەوەو بە ئاشکرا ڕایبگەیەنن، کە ئەوان ئامادەن ببن بە بەشێک لە لەشکری باڵی چەپی بۆرژوازی کە دژایەتی خەباتی سیاسی و ڕێکخراوبوونی کرێکاران و تەواوی چەوساوەکانی تر بکەن، و کە ڕەنگە لە داهاتوویەکی تردا ج□نگ□ ب□ د□س□□□اتداریەتی بۆرژوازی لە عێراق و ناوچەکە لەق بکەن.

وە بەم شێوەیە بێشەرمانە دەمامکی درۆزنی مارکسیست بوونیان لەسەر خۆیان لادا، وناوەرۆکی چینایەتی خۆیان خستە ڕوو، وە پەیوەستبوونی خۆیان بە ئۆردوگای گەندەڵی چەپی بۆرژوایی جیهانی کە لە ئەوروپا و شوێنەکانی تری جیهاندا، کە لەناو ئەنجومەنە پارلەمانەکاندا بوون

بە بای چەپی ئەو ئەنجومەنە بەرژوازیانە، کە داکۆکی لە خاوەنداریەتی تایبەتی ئەکەن، لە ژێر ناوی داکۆکی کردن لە بەرژەوەندی خەڵک و جەماوەرو کرێکاران.
ئەوان واتە ئەم بزووتنەوە بەناو چەپانەی کەلە عێراق و جیهان هەن، بەدرێژایی مێژوو وەک جەللادانی پرۆلیتاریا وە (دژە شۆڕش) بەرپرسیاریەتی گەورەیان لە ئەستەگرتووە بۆ چەواشەکردن و بەلاڕێدابردنی خەباتی پڕۆلیتاریا .

صابر.م
2025 / 11 / 8

کەمترین نەتە، زۆرترین

ترس.(وتاری چوارەم) .. باکە ڕێبوار

(ئاگاداربە سپۆیلەی تێدایە) لە جیهانی بیستراوی سینەمادا، هەندێک ئاواز هەن لە سنووری فیلمەکان تێدەپەڕن و دەبنە بەشێک لە کولتووری گشتی، دەبنە کۆدی نهێنیی نەوەیەک بە وروژاندنی هەستێکی دیاریکراو، بە هیچ گومانێک، تێمە سەرەکییەکەی فیلمی هاڵۆوین یەکێکە لە دیارترینی ئەم دیاردانە، ئەو چەند نۆتە سادە و دووبارەیەی لەسەر کێشەکی نائاسایی ٥/٤ لێدەدرێن، بوونەتە هاوتای دەنگیی ترسێکی سەرەتایی و بوونگەرایانە، بەڵام چیرۆکی مۆسیقای هاڵۆوین زۆر لەم تێمە ئایکۆنییە فراوانترە، چیرۆکێکە بۆ درێژایی زیاتر لە چوار دەیە و لەڕێگەی دەیان فیلمی جیاوازەوە درێژ دەبێتەوە، هەر فیلمێکیش ئاوێنەی سەردەمی خۆی و تێڕوانینی داهێنەرەکانی بووە بە چەمکی ترس، بۆ ئەوەی بزانین چۆن مۆسیقای ئەم زنجیرەیە تەنها پاشخانێک نەبووە، بەڵکو دەقێکی مۆسیقیی زیندوو بووە لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی سینەمای ترسناک و ناسنامەی شێواوی خودی زنجیرەکەدا، بەردەوام لە گۆڕان و پەرەسەندندا بووە، لێرەدا ئەمە شیکاریی دەنگی خودی زنجیرەکە دەکەین، نەک تەنها دەنگی یەک کارەکتەر، چونکە ترس لە هادۆنفیلددا هەمیشە گەورەتر بووە لە یەک پیاوی دەمامکدار، ترس لێرەدا دیاردەیەکی ژینگەییە، نەخۆشییەکی دەروونیی بەکۆمەڵە مۆسیقاکەی وەک دەنگی لێدانەکانی دڵی ئەم شارۆچکە نەفرەتلێکراوە کاردەکات،

بنەمای ترس (هاڵۆوین ١٩٧٨ و هاڵۆوین ٢ – ١٩٨١): لەدایکبوونی دەنگی دەڵاوکەی شارۆچکە، هەموو شتێک لە سادەییەکی بلیمەتانەوە دەستی پێکرد، جۆن کارپێنتەر، نەک تەنها دەرهێنەر بەڵکو ئاوازدانەریش بوو، بە بودجەیەکی کەمەوە، فەلسەفەی کەمینەخوازیی (Minimalism) کردە چەکی سەرەکیی خۆی، لە بری ئۆرکێسترای گەورەی فیلمە ترسناکەکانی پێش خۆی، پشتی بە پیانۆیەکی سادە و سێنتسایزەرێکی ئەنالۆگی سەرەتایی بەست، تێمە سەرەکییەکە، بە کێشە ٥/٤ە نائاساییەکەیەوە، دەنگی شێواندنی ئارامیی شارۆچکەیەکی بچووکی ئەمریکی بوو، ئەو لێدانە زیادەیە لە ڕیتمەکەدا، دەنگی دزەکردنی شتێکی نامۆ بوو بۆ ناو ژیانی ڕۆژانە، دەنگی ئەو ترسە بوو لە پشت پەنجەرەی ماڵە ئارامەکانەوە خۆی حەشارداوە، دەنگی سارد و بێ ڕۆحی سێنتسایزەرەکە، لەو سەردەمەدا هەشتا دەنگێکی نامۆ

بوو، دەنگی نامۆبوونی تەکنەلۆژیا و لەدەستدانی مرۆڤایەتی بوو لە سەردەمێکی نوێدا، مۆسیقاکە بە ئەنقەست سادە و دووبارەبووەوە بوو، بە ئەوەی وەک لێدانێکی دڵەڕاوکەی بێکۆتا بچەسپێت لە مێشکی بینەردا، بەڵام جگە لە تێمە سەرەکییەکە، کارپێنتەر چەندین پارچەی دیکەی بچووکی دروستکرد جیهانە دەنگییەکەیان دەوڵەمەندتر دەکرد، بۆ نموونە "تێمی لۆری" (Laurie’s Theme)، مەلۆدییەکی خەمگین و سادەی پیانۆیە، نوێنەرایەتیی بێتاوانی و چارەنووسی تراژیدیی کارەکتەرە سەرەکییەکە دەکات، ئەم ئاوازە لەکاتە ئارامەکاندا دەبیسترێت و وەک ئاگادارکردنەوەیەک لە کارەساتی داهاتوو کاردەکات، کاتێکیش ترسەکە دەست پێدەکات، کارپێنتەر پشت بە دەنگە تیژ و پچڕپچڕەکانی سێنتسایزەر دەبەستێت بە شێوەیەکی هەڕەمەکی دەردەکەون، ئەم دەنگانە، پێیان دەوترێت "Stingers"، وەک چەقۆیەک گوێی بینەر دەبڕن و گرژیی دیمەنەکە بەرز دەکەنەوە، بەڵام لە فیلمی دووەمدا (Halloween II)، کارپێنتەر هاوشانی ئالان هاوارس کاری لەسەر کرد، مۆسیقاکە گەشەیەکی بەرچاوی بەخۆیەوە بینی، هەمان تێمەکان مانەوە، بەڵام بە شێوەیەکی قورستر و چین لەسەر چیتری سێنتسایزەر، هەستی ئۆرکێسترایەکی ئەلیکترۆنی دەدا، ئەمە ڕەنگدانەوەی گۆڕانی تۆنی فیلمەکە بوو، چیتر فیلمەکە باسی دڵەڕاوکەی شاراوە و چاوەڕوانی نەدەکرد، بەڵکو باسی کۆمەڵکوژییەکی ڕاستەوخۆ و دڕندانەی دەکرد لە نەخۆشخانەیەکدا، مۆسیقاکە لە سادەیی و کەمینەخوازییەوە بەرەو شکۆ و سامێکی تاریک هەنگاوی نا، نیشانەی ئەوە بوو ترسەکە چیتر ئەگەر نییە، بەڵکو واقیعێکی خوێناوییە، بەکارهێنانی ئەرگنی ئەلیکترۆنی لەم فیلمەدا لایەنێکی ئایینی و چارەنووسسازانەی بە ئاوازەکە بەخشی، وەک ئەوەی ئەم ڕووداوانە بەشێک بن لە نەخشەیەکی گەورەتر و ترسناکتر،

لادانە ئەلیکترۆنییەکە (هاڵۆوین ٣: وەرزی جادووگەر – ١٩٨٢): ئاوازی ترسی تەکنەلۆژی و کۆنتڕۆڵی مێشک، ئەم فیلمە بوێرانەترین هەنگاوی زنجیرەکە بوو، هەوڵیدا ببێتە زنجیرەیەکی ئەنتۆلۆژی و چیرۆکی نوێ بگێڕێتەوە، ئەم گۆڕانکارییە ڕیشەییەش بە تەواوی لە مۆسیقاکەیدا ڕەنگی دایەوە، کارپێنتەر و هاوارس بە تەواوی وازیان لە تێمە کلاسیکەکە هێنا و ساوندتراکێکی نوێیان دروستکرد، پشتی بە ڕیتمی ئەلیکترۆنیی خێرا و دەنگی سێنتسایزەری ئەتمۆسفێری دەبەست، مۆسیقای ئەم فیلمە دەنگی پارانۆیا و گومانە، دەنگی ترسی سەردەمی جەنگی ساردە، تێیدا دوژمن نادیارە و لە ڕێگەی تەکنەلۆژیا و میدیاوە دزە دەکاتە ناو ماڵەکانەوە، ئاوازی ڕیکلامی "سیلڤەر شامرۆک" (Silver Shamrock)، بە مەلۆدییە سادە و گیردەکەرەکەیەوە

لەسەر ئاوازی “London Bridge Is Falling Down” دانراوە، بووە چەقی ترسەکە، ئەمە چیتر ترسی تاکێکی شێت نییە، بەڵکو ترسی کۆنتڕۆڵی مێشکی بەکۆمەڵە لە ڕێگەی کاڵاوە، ترسی کۆمپانیایەکی گەورەی بێ ویژدانە جادووگەریی کۆن و تەکنۆلۆجیای مۆدێرن تێکەڵ دەکات بۆ کوشتنی بەکۆمەڵ، مۆسیقاکە بە تەواوی ئەم هەستەی دەگواستەوە، هەستێکی سارد، میکانیکی، بێکۆتا دووبارەبووەوە، وەک دووبارەبوونەوەی ڕیکلامەکان لەسەر شاشەی تەلەڤیزیۆن، ساوندتراکەکە پڕە لە پارچەی درێژی ئەتۆمسفێری گرژییەکەیان لەسەر بنەمای دووبارەبوونەوەی ڕیتمێکی سادە (Ostinato) بنیات نراوە، ئەمەش هەستی گەمارۆدان و دەربازنەبوون لای بینەر دروست دەکات، مۆسیقاکە کاریگەریی ئاوازدانەرانی ئەلیکترۆنیی ئەڵمانی وەک Tangerine Dreamی پێوە دیارە، پسپۆڕ بوون لە دروستکردنی دیمەنی دەنگیی فراوان و پڕ لە نهێنی،

سەردەمی سلاشەری باو (هاڵۆوین ٤، ٥ و ٦): گۆڕینی ئاواز بۆ ستایلی سەردەم، دوای شکستی فیلمی سێیەم، زنجیرەکە گەڕایەوە بۆ فۆرمۆلا سەرکەوتووەکەی، و ئالان هاوارس بە تەنها ئەرکی مۆسیقاکەی گرتە ئەستۆ، لە فیلمی چوارەمدا (The Return of Michael Myers)، تێمە سەرەکییەکە گەڕایەوە، بەڵام بە شێوازێکی زۆر جیاواز، مۆسیقاکە زۆر گەورەتر، ئۆرکێستراییتر (بە سێنتسایزەر) و پاڵەوانێتیتر بوو، ئەمە دەنگی سینەمای سلاشەری ساڵانی هەشتاکان بوو، کەمتر پشتی بە دڵەڕاوکێی ورد دەبەست و زیاتر نمایشی توندوتیژی و ڕووبەڕووبوونەوەی ڕاستەوخۆی دەکرد، مۆسیقاکە وەک مۆسیقای فیلمێکی ئەکشن-ترسناک دەبیسترا، نیشانەی ئەوە بوو زنجیرەکە دەیەوێت لەگەڵ بازاڕی ئەو سەردەمەدا خۆی بگونجێنێت، هاوارس تێمە کلاسیکەکەی بە چینێکی ئەستوور لە سێنتسایزەر و لێدانی بەهێزی تەپڵی ئەلیکترۆنی داپۆشی، هەستێکی حەماسی و گەورەی دەبەخشی، وەک ئەوەی چیتر باس لە دزەکردنی بێدەنگی خراپەکاریی ناکەین، بەڵکو باس لە هێرشێکی ڕاستەوخۆ دەکەین، لە فیلمی پێنجەمدا (The Revenge of Michael Myers)، مۆسیقاکە زیاتر لایەنێکی گۆتیک و ماتەمینی وەرگرت، ڕەنگدانەوەی چیرۆکە ئاڵۆز و تا ڕادەیەک ناڕوونەکەی بوو، باسی پەیوەندیی تەلەپاتی و هێزە سەرووسروشتییەکانی دەکرد، هاوارس دەنگی کۆراڵی ئەلیکترۆنی و پیانۆی خەمگینی بەکارهێنا بۆ ئەوەی هەستی تراژیدیا و چارەنووسی ڕەش نیشان بدات، بەڵام لە فیلمی شەشەمدا (The Curse of Michael Myers)، دوو وەشانی جیاواز لە مۆسیقا بوونیان هەیە، وەشانە سینەمایییەکەی، لە ناوەڕاستی نەوەدەکاندا دەرچوو، کاریگەریی مۆسیقای ڕۆک و ئیندەستریالی پێوە

دیار بوو، بە بەکارهێنانی گیتاری کارەبایی و ڕیتمی قورس، ستایلێکی باوی ئەو سەردەمە بوو، تێمە سەرەکییەکە وەک پارچە مۆسیقایەکی مێتاڵ دەبیسترا، ئەمەش هەوڵێک بوو بۆ ڕاکێشانی بینەری گەنجی ئەو سەردەمە، بەڵام وەشانی دەرهێنەر (Producer’s Cut)، دواتر دەرچوو، مۆسیقاکەی کلاسیکتر و ئەتمۆسفێریتر بوو و زیاتر لە ستایلی ئالان هاوارس نزیک بوو، ئەم دوو ستایلە جیاوازە بە تەواوی ڕەنگدانەوەی کێشە و ئاڵۆزییەکانی بەرهەمهێنانی فیلمەکە و دوو دیدگای جیاواز بوون بۆ چیرۆکەکە،

ژیانەوەی پۆست-مۆدێرن (هالۆوین H20 و زیندووبوونەوە): دەنگی سەردەمی نوێ و لەدەستدانی ناسنامە، لە کۆتایی نەوەدەکاندا و بەهۆی سەرکەوتنی فیلمی (Scream)ەوە، سینەمای ترسناک پێی نایە قۆناغێکی نوێی پۆست-مۆدێرنەوە، فیلمی (Halloween H20) بە تەواوی بەرهەمی ئەم سەردەمە بوو، مۆسیقاکەی، لەلایەن جۆن ئۆتمانەوە دانرابوو، ئۆرکێسترایەکی گەورە و سینەمایی بوو، زیاتر لە مۆسیقای فیلمە گەورەکانی هۆلیوود دەچوو، تێمە کلاسیکەکەی کارپێنتەری بەکارهێنا، بەڵام تێکەڵی ئاوازێکی پڕ لە هەست و سۆز و گرژیی کرد، جەختی لەسەر لایەنی دەروونی و تراومای کارەکتەری لۆری سترۆد دەکردەوە، مۆسیقاکە چیتر دەنگی ترسی بوونگەرایانەی سارد نەبوو، بەڵکو دەنگی چیرۆکێکی پڕ لە ڕابردوو و هەستی تۆڵەسەندنەوە بوو، ئۆتمان بە شێوەیەکی زیرەکانە ئاماژەی بە مۆسیقای فیلمی (Psycho)ی بێرنارد هێرمانیش دەکرد، ئەمەش یارییەکی پۆست-مۆدێرن بوو بە ڕێزگرتن لە مێژووی سینەمای ترسناک، بەڵام لە فیلمی دواتردا (Halloween: Resurrection)، لە سەرەتای ساڵانی ٢٠٠٠دا دەرچوو، مۆسیقاکە هەوڵیدا “مۆدێرن” بێت، بە تێکەڵکردنی ڕیتمی هیپ-هۆپ و دەنگی ئەلیکترۆنیی سەردەم، ڕەنگدانەوەی چیرۆکی فیلمەکە بوو باسی پڕۆگرامێکی تەلەڤیزیۆنیی ڕاستەوخۆی دەکرد، ئەم هەوڵە بە نوێبوونەوە، لەبری ئەوەی ترسەکە قووڵتر بکاتەوە، تێمە کلاسیکەکەی لە شکۆ و سامە ئەزەلییەکەی داماڵی و کردی بە کاڵایەکی بازرگانیی سەردەمیانە، ئەمەش چارەنووسی خودی زنجیرەکە بوو لەو قۆناغەدا، مۆسیقاکە بووە نموونەیەک بۆ ئەوەی کاتێک ناسنامەی دەنگیی زنجیرەیەک بە تەواوی پشتگوێ دەخرێت لە پێناو ڕازیکردنی بازاڕی کاتیدا،

دووبارە تێڕوانینەوەی دڕندانە (هالۆوین ٢٠٠٧ و هالۆوین ٢ – ٢٠٠٩): دەنگی ڕیالیزمی ژەنگاوی و شیکاریی دەروونی

کاتێک ڕۆب زۆمبی هەستا بە دووبارە دروستکردنەوەی زنجیرەکە، دیدگایەکی تەواو جیاوازی هێنایە کایەوە، ئەو دەیویست ڕووکارە

ئەفسانەییەکە لاببات و چیرۆکەکی ڕیالیستی و دڕنداندە لەسەر ژینگەیەکی شێواو و دەروونەکی نەخۆش بگەڕێتەوە، مۆسیقاکەی، لەلایەن تایلەر بەیتسەوە دانرابوو، بە تەواوی خزمەتی ئەم دیدگایەی دەکرد، ساوندتراکەکە پڕ بوو لە دەنگی ئیندەستریال، ژاوەژاو، و گیتاری دیستۆرتکراو، تەمە کلاسیکەکە بە شێوەیەکی پچڕپچڕ و شێواو دەبیسترا، وەک ئەوەی لەناو ژەنگ و پیسی ژینگەکەوە بە زەحمەت دەنگی بێت، ئەمە چیتر دەنگی ترسی سەرووسروشتی نەبوو، بەڵکو دەنگی ئازار، تووڕەیی، و ژینگەیەکی تێکشکاو بوو، مۆسیقاکە بە ئەنقەست ناخۆش و بێزارکەر بوو، بۆ ئەوەی بینەر هەست بە قێزەونی و دڕندەیی توندوتیژییەکە بکات، نەک چێژ لە دڵەڕاوکێکە وەربگرێت، بەیتس چەندین پارچەی مۆسیقای ئەتمۆسفێریی دروستکرد لەسەر بنەمای دەنگی ژینگەیی (Ambient Sound) و درۆنی تاریک (Dark Drone) بنیات نرابوون، هەستی بۆشاییەکی دەروونیی شێواو و جیهانێکی بێ هیوای دەگواستەوە، لە فیلمی دووەمدا، زیاتر تەرکیزی لەسەر شێواوی دەروونیی لۆری سترۆد بوو، مۆسیقاکەش زیاتر سایکدێلیک و خەوناوی بوو، ڕەنگدانەوەی کابوس و وەهمەکانی لۆری بوو،

سێینەی میرات (هالۆوین ٢٠١٨، دەکوژێت، و کۆتایی دێت): گەڕانەوە بۆ ڕەسەنایەتی و پەرەسەندنی بوێرانە، گەورەترین وەرچەرخانی مۆسیقی لە سێینەی نوێی دەیقد گۆردن گریندا ڕوویدا، کاتێک خودی جۆن کارپێنتەر، لەگەڵ کوڕەکەی کۆدی کارپێنتەر و هاوکارەکەی دانیەل دەیقیس، گەڕانەوە بۆ ئاوازدانان، لە فیلمی (Halloween 2018)دا، ئەوان گەڕانەوە بۆ هەمان دەنگە ئەنالۆگە کۆنەکان، بەڵام بە تەکنیکی، تۆمارکردنی مۆدێرن، مۆسیقاکە قورستر، چڕتر، و خەمگینتر بوو، وەک ئەوەی خودی ئاوازەکەش دوای چل ساڵ پیر بووبێت و ئازاری چێشتبێت، ڕیتمەکان خاوتر بەڵام بەهێزتر بوون، وەک لێدانی دڵی پیرێک هێشتا پڕە لە تووڕەیی، لە فیلمی (Halloween Kills)دا، باسی شێتی و تووڕەیی بەکۆمەڵی شارۆچکەکە دەکات، مۆسیقاکەش زۆر شەڕانگێزتر، خێراتر و پڕ لە ژاوەژاو بوو، تەمی نوێ بۆ نوێنەرایەتیکردنی "تووڕەیی جەماوەر" زیادکرا، نیشانەی ئەوە بوو ترسەکە چیتر لە یەک کەسدا قەتیس نەماوە، بەڵکو بووەتە نەخۆشییەکی گشتی، بەڵام گەورەترین سوپرایز لە فیلمی (Halloween Ends)دا بوو، تەمێکی سەرەکیی نوێی ناساند، ئاوازێکی ڕۆمانسی، ئەلیکترۆنی و مەلۆدی، زیاتر لە مۆسیقای فیلمەکانی ساڵانی هەشتاکان دەچوو، ئەم ئاوازە نوێنەرایەتیی چیرۆکی کارەکتەری کۆری کەنینگهام و پەیوەندییە خۆشەویستییەکەی دەکرد، تەمە کلاسیکەکەی هالۆوین تەنها لەو ساتانەدا دەبیسترا کاریگەریی خراپەکاریی ڕەسەن

دەردەکەوت، ئەمە نیشانەی ئەوە بوو زنجیرەکە لە کۆتاییدا هەوڵیدا لە ڕووی دەنگیشەوە چیرۆکێکی نوێ لەسەر گواستنەوەی خراپەکاری بگێڕێتەوە، نەک تەنها دووبارەکردنەوەی ئەوەی پێشوو، ئەمە یارییەکی بوێرانە بوو لەگەڵ چاوەڕوانیی بینەردا و سەلماندی دەنگی هاڵۆوین هێشتا توانای شۆککردن و نوێبوونەوەی هەیە،

لەم چوارچێوەیەدا، دەردەکەوێت مۆسیقای هاڵۆوین هەرگیز جێگیر نەبووە، بەڵکو تۆمارێکی دەنگیی زیندووە بە مێژووی ئەم زنجیرەیە و مێژووی سینەمای ترسناک خۆی، لە سادەیی و نامۆبوونی ساڵی ١٩٧٨ەوە، بۆ ئۆرکێسترای پاڵەوانێتیی هەشتاکان، بۆ ڕۆکی ژەنگاویی نەوەدەکان، بۆ هیپ-هۆپی سەرەتای هەزارە، بۆ ژاوەژاوی ڕیالیستیی ڕۆب زۆمبی، و دواجار بۆ گەڕانەوەی خەمگینانە و پەرەسەندنی بوێرانەی سێینەی کۆتایی، ئەم ئاوازانە هەمیشە زیاتر لە پاشخانێک بوون، ئەوان دەنگی گێڕاوی ئەو شەوگارە بێکۆتاییە بوون لە هادۆنفیڵد، پیشانیان داوە ترس ڕەنگە یەک ناوی هەبێت، بەڵام هەزاران ئاوازی جیاوازی هەیە.

ڕێگایەکیتر بۆ هەڵبژاردن.. سامانی وەستا بەکر

دروست کردنی بڕیاری سیاسی، گۆڕانکاری بنچینەیی، چاکسازی گشتی و ڕیفۆرمی سەرتاسەری پێویستی بە ئیرادەی هەمووان یان لایەنی کەم زۆرینەی ئیرادەی هەمووان و حیزبی هاوچەرخی تەواو عەیار دیموکراتی هەیە، کە بڕوای بە خەباتی پەرلەمانی هەبێ و سیستمی سیاسی نوقسانی نەبێ لە دەستور و دەستاودەستکردنی ئاشتیانەی دەسەڵات، پەرلەمانیش کۆڕگەیەکبێ بۆ دەرخستن و پێهەڵاچوونی توانای فیکری سیاسی موحەنەکی حیزبەکان.
وەرچەرخان لە دۆخێکی ناجێگیرەوە بۆ دۆخێکی جێگیر پێویستی بە بڕیاری عەقڵانی و هەلومەرجی گونجاو و پایەی کۆمەڵایەتی وشیار هەیە بەو واتایەی کە کۆمەڵگە هەر خۆی جێگیری سیاسی و ناجێگیری ئەچەسپێنێ ئەگەر بە هۆشیارییەوە بڕوانێتە بارودۆخەکە، چونکە لە نێوان وێستگەکانی دوو هەڵبژاردنا ماوەیەک هەیە بۆ پێداچوونەوە،

ئەو ماوەیە جەمسەرێکی لای ئەوانەن کە متمانەیان وەرگرتوەو حاکم و باڵا دەست و حوکمدارن و جەمسەرەکەی تریشی لای ئەوانەیە کە دەنگی تەواویان بەدەست نەهێناوە تا دەسەڵات بگرنە دەست.

گەمەگەی چەلەنگ و هۆشیار ئەگەر لەکاتی دەنگدانا دەنگ بە ئاڕاستەی بەرژەوەندییەکانی خۆیان بەن نەک بەرژەوەندی حیزب، ئەوا گرنگی زانینی نێوان ئەو دوو جەمسەرە یان وێستگەکانی هەڵبژاردن وائەکات ئەوانەی براوەی هەڵبژاردن بوون و متمانەییان وەرگرتووە لەوە بگەن لە ئەو ماوەیەی لە پۆستەکانیانا کارئەکەن، کاری باش و هەڵسوڕان و توانا و لێوەشاوەیی سەنگی مەحەکە بە مانەوەو بەردەوام بوون لە دەسەڵات و خەمی یەکەمیان کاری باش کردن و چاکترکردنی ژیانی هاوڵاتی ئەبێ، بەڵام هەرچی جەمسەری دووەمە کە متمانەو دەنگی تەواوی بەدەست نەهێناوە وەک ئۆپۆزسیۆن ئەبێتە باشترین ڕەقیب، بەم جۆرەش پایەکانی دیموکراسی و حوکمی گەل ئەچەسپێت و گەشانەوەو ئاوەدانی [illegible] بە پێچەوانەکەی ناهێڵێتەوە.

“دانکۆرت ڕەستۆ” پێی وایە سیستمی دیموکراسی بە چوار قۆناغا تێئەپەڕێ کە تێیدا وەرچەرخانی دیموکراسی ئەگەیەنێتە پنتەکانی ڕاگیربوونەوە کە ئەونیش بریتین لە:

١.قۆناغی دەستەبەربوونی یەکێتی نیشتمانی، لەم قۆناغەدا ڕێکەوتنی گشتی نییە بەڵکو شوناسێکی سیاسی هاوبەش پێکیەت لەلایەن زۆرینەوە.

٢.قۆناغی ئامادەیی کۆمەڵگا (اعداد)

”Preparatory phays“

بەمانای ئەوەی وڵات لەم حاڵەتەیا بە قۆناغی ململانێی دوورو درێژو یەکلانەبوونەوەیا تێئەپەڕێ و دیموکراسی لە مناڵانی ململانێ و تەنانەت جاری وا هەیە توندوتیژیشا لە دایک ئەبێ نەک بەرهەمی پەرەسەندنی ئاشتینە.

٣.قۆناغی بڕیاردان

”Decision phays“

لەم قۆناغەیا لایەنە ناکۆکەکانا بڕیار لەسەر ئەوە ئەیەن کە چارەسەرێک و بنەمای دیموکراسی پەسەند بکەن کە تیایا هەموان مافی بەشداری کردنیان پێ بدرێ لە کۆمەڵگای سیاسیا.

٤.قۆناغی ڕاهاتن “التعود”

”Habituation phyas“

لەم قۆناغەیا کە لایەنەکان بڕیاریانیاوە دیموکراسی پەسەند بکەن بە ئەوەی قۆناعەتیان هەبێ یان بە ئەوەی ململانێکانیان کۆتای پێ هێنابێ بەڵام بە نەوە “جیل”ی دوای ئەوان ئەم جۆرە پێکەوە

ژیانە ئەبێتە قەناعەت و بەمەش دیموکراسی خۆی ڕاگرو جێگیرئەکا ئەمەش بە “لبرنة”ی سیاسی واتە بە لیبرالیزەکردنی پرۆسەی سیاسی لە قەڵەم ئەیرێ.

مەخابن پاش ٣٤ ساڵ لە ئەزموونی بەناو دیموکراسی بەڵام نە دەس□□اڵت□کی خەمخۆر و ڕەشید، نە ئ□پ□زیس□ن□کی ڕەقیب و نابەرژەوەندیخواز و نە کۆمەڵگەیەکی هۆشیار کە پاداشت و ستیاشی حیزب و لایەنی خاون بەڵێن و خزمەتکاری ڕاستەقینەی کۆمەڵکە بکات یان بەدواداچوون بۆ کارو بەڵێنەکانی لایەنکان بکا و حیزب و لایەنی کەمتەرخم سزابات لەڕێێ سندوقی دەنگەدانەوە.
نەنگییە زۆرینەی هەرە زۆری کۆمەڵگەیەک لەماوەی ٣٤ ساڵ بەناو ئەزموونی دیموکراسی هەر بەهەمان ئاڕاستە دەنگبات و هەست و سۆزی حیزبایەتی و ئەقڵی خێل و بە ئایدۆلۆژیای گواستراوەی بەسەرچووی باو باپیران هەمان حیزب هەڵبژێرێتەوە وەک ئەوەی خۆی بوونی نەبێت و ئایدۆلۆژیای گواستراوەی باوانی بەشێکبن لە پێکهاتەو ئەندامنای جەستەی.
نەنگییە کە مر□ق □□ش لە سپی و هەڵە لە ڕاست و خراپە لە چاکە جیانەکاتەوە، مەخابن ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی پێشووتر ئەو پەیامەیان گەیاندووە کە کۆمەڵگەی باشوری کوردستان تووشی دۆگما بووە و خۆی ڕادەستی ئەو سیستەمە ئارناشیزمە کردوەو باوڕێشی بە سیاسەتی فیوداڵیزمیش هێناوەو لای وایە سیاسەت ٢٢ لەسەر ٧و گۆڕانکاری لەسەرو دەسەڵاتی کۆمەڵگەوەیە و ئەبێ هەر خودی دەسەڵاتدار بەچاوێکی بەزەییەوە ئەرک بفەرمووێ و گۆڕانکاریی بکات ئەگەرچی زۆر کەمیشبێ یان فریادڕەسێ لە دەرەوەی بازنەکە گۆڕانکاری بکات وەک ئەوەی ئەمریکا کردی لە ئێراق.
باش و خراپ لە خودی کردەکەدا باش و خراپن، نەك لە بکەرەکەیا. لای ئێمە ئەم سەرەتا سادەیە تێکچووە بۆیە ناتوانین هێزی باش بەرهه□م بهنین و هەمیشە ململانێکانمان لەنێوان خراپ و خراپترایە! چونکە چیتر لە سیاسەتی ئێمەیا، ئەوە خراپ نیە کە خراپە، ئەوە خراپە کە فڵان لایەن ئەیکات! ئەوە باش نیە کە باشە، ئەوە باشە ک□ دزی فیسار لایەنە!
ئەمجۆرە لە سیاسەت کردن و دەنگدان بەم ئاڕاستەیە ئەوەی لێ ئەکەوێتەوە کە ٣٤ ساڵە لە باشور ئەگوزەرێ، سێ شار ی دەستەخوشک کران بە دوو زۆنی دژە یەک، حکومەتێک دروست بووە بۆئەوەی لای خەڵکی سەرکەوتنی حیزبەکەی پشانبات زۆنێک ئاوەدانەکاتەوە لەسەر حسابی خەڵکی سیقیلی زۆنی ئەولا، لەملاش حیزبێک بۆ برەودان بە عینادی سیاسی زۆنێک لە زۆربەی خزمەتگوزارییەکان بێ بەشەکا بۆئەوەی بە

خەڵک بڵێ ئەوە زۆنی ئەولایە سزاتان ئەیەن.
پرسیارەکە ئەوەیە، ئایا کامیان ڕاستەکەن؟
فەرموون لەسەر سندوقەکانی هەڵبژاردن وەڵامی ئەو ئەو پرسیارەبەنەوە، ئەگەر بۆ تەنها جارێکیشبێ دوور لە ئایدۆلۆژیای حیزبی و بە لەچاوگرتنی کارو کاردانەوە و خزمەتگوزارییەکانی ساڵانی ڕابردوو وە بە ئەنجام گەیاندنی بەڵێنەکانی هەڵبژرادنی هەر حیزبێک لە پێشووترا دەنگبەن.
بگۆڕێن، گۆڕانگاتی دروست بکەن و بیگ□□□ن، پێتان ئاساییبێ کە تۆی هەڵگری ئایدۆلۆژیایەکی حیزبی لە هەڵبژردنا دەنگبەی بە حیزبی ڕکابەری حیزبەکەی خۆت، تۆ بەمە هاوکارەبی کە حیزبەکەت باشترکەی نەک پشتی تێکەی یان خیانەتی لێبکەی وەک ئەوەی لە کۆبوونەوە حیزبییەکانا پێیتان ئەوترێ.
مر□ق خ□ی لە خۆیدا بونەوەرێکی سرکە و شەیدای ئازادییە، چونکە ئازادی کرۆکی بوونی ئادەمیزاد پێک ئەهێنێت. قایلبوونی مر□ق ب□ دەستەمۆی زادەی نائومێدی و ڕەنگدانەوەی ڕۆحێکی خەواڵووی، بەڵام ئەوەی مر□ق ل□ زیندەوەرەکانی دیکە جیا ئەکاتەوە، یاخیبوونە لە ستەم و ڕازی نەبوونە بەوەی شکۆی ژێرپێ بخرێت، ئەکرێ ڕەنگدانەوەی ئەو یاخیبوونەوە لەسەر سنووقەکانی دەنگدان ڕەنگبا تەوە.

سامانی وەستا بەکر
٢٠٢٥-١١-١٠ سوید-ستۆکھۆڵم

پێگەی ئەخلاق لە سیاسەت و حیزبایەتیدا ، هەڕەشە و ترس وەک بەشێک لە ژیانی حیزبایەتی.. گۆران هەڵەبجەیی

ئەوەی زانراوە سیاسیەکان لەهەموو جیهاندا گرنگیەکی ئەوتۆ بەئەخلاق ناادەن و زۆرجار دەیکەنە قوربانی مەرامە سیاسیەکانیان.
مکافیللی{١٤٦٩-١٥٢٧} ل□ بارەی ئەخلاقی دەسەڵاتدارانەوە دەڵێت[گەر

بە سیاسیەکت گووت تۆ بێ ئەخلاقیت، ئەوە سوکایەتی نیە بەڵکو پیاهەڵدانە]، یاخود لە شوێنێکی تردا دەڵێت{سیاسەت هیچ پەیوەندی بە ڕەوشتەوە نیە} ، مەبەستی ئەوەیە کە ئەودوو دەستەواژەیە پێکەوە هەڵناکەن. لە ڕۆژهەڵاتی نەویندا ژینگەکە زۆر لەبارە بۆ وڵاتانی پرەنسیپەکانی ئەخلاق و پێشێلکردنی مافی مرۆڤ. هەرێمی کوردستان ئەو دەڤەرەیە کە بە قێزەوەنترین شێوە ئەخلاق لەژێرپێ دەنرێت.

گەر ئەخلاق ، ڕەوشت ، مەرام بخەینە نێو چوارچێوەیەکی گونجاو و پێناسەیەکی شایستەی بکەین بە بەردا، ئەو دەمە وێنەکە ڕوونتر دەردەکەوێت، وەک ئەم نمونانەی خوارەوە:

- دەمێک سیاسیەک، سەرۆکی حیزبێک بەر لە هەڵبژاردن کۆمەڵێک بەڵێنی ڕەنگاوڕەنگ بەخەڵک دەدات و پاشان هیچی لە جێبەجێ ناکات،کەواتە ئەمە بێ ئەخلاقیە.
- حیزبێک سەرکردەیەک داهاتی وڵات بدزێت و خۆیی و دەوروبەری شاهانە بژین و خەڵکیش نغرۆی هەژاری بێت ، بەدڵنیاییەوە ئەمە بێ ئەخلاقیە.
- گەر حیزبێک بە هەڕەشە یا دەسکەوت و مووچەی چەور ئەندامەکانی ڕاگرتبێت ئەوە بێ ئەخلاقیە.
- سەرکردەیەک لە بەردەم میدیاکاندا هەڕەشەی قورس لە لایەنەکەی تربکات ، بەڵام لە ژوورەداخراوەکاندا لەسەرهەموو شتێک ڕێبکەون، ئەمەش بێ ئەخلاقیە.
- سەرکردەیەک نەتوانێت شارستانیانە لەگەڵ موخالیفەکانی خۆی ڕەفتار بکات و بە یەکالاکردنەوەی کێشەکان پەنا بە هێزبەرێت، ئەوە بێئەخلاقیە.
- حیزبێک بەرگەی ڕەخنەی هاوڵاتیان نەگرێ و بەشێوەیەکی دڕاندانە پاش فڕاندیان بیانکووژن، ئەمەش دەچێتە خانەی بێ ئەخلاقیەوە.
- دەنگ کڕینی کەسانێک کە سوور دەزانن فەیان بەسەر دەسەزی و بیروباوەڕەوە نیەو تەنها پارە هۆکارە، بەمەش دەوترێت بێ ئەخلاقی.
- حیزبێک تەنها بیر لە دزی بکاتەوەو ژیانی هاوڵاتیانیش هیچ بایەخێکی نەبێت لەکنیان ، گەر ئەمە بێ ئەخلاقی نەبێت چیە؟
- گەر دوو حیزب دەستیان نابێتە بینەقاقای کۆمەڵگاو سەرجەم دام و دەزگاو دامەزراوەکان لەژێر هەژموونی حیزب و سەرکردەکانیانابن، بێگومان ئەمەش جۆرێکە لە بێ ئەخلاقی.
- لە دامەزراندنی فەڕاشکەوە تا وەزیرێک بە ڕەزامەندنی حیزب

بێت ئەمەش بێ ئەخلاقیە.

- حیزبێک لە کردنەوەی دوکانێکی شەربەت فرۆشیەوە تا دەگاتە مۆڵ و کۆمپانیاکان پشکی هەبێت دیارە بێ ئەخلاقیە.
- حیزبێک سامانی وڵات بە ژێر زەوی و سەرزەوی و هەوایی لەسەر خۆی تاپۆبکات بێئەخلاقیە.
- نەوەی سێیەمی سەرکردە باڵاکانی حیزبێک، ملیۆنێرو ملیاردیارو خاوەنی زانکۆ،کەناڵی ت□ق□،ه□زارەها دۆنمی زەوی ،ڕێکخراوی هەمەجۆر و فڕۆکەی تایبەتبن،ئەوە ئەوپەڕی بێئەخلاقیە.

+بۆهەر شکستیەک کە خەڵک باجەکەی دەدات، بێ شەرمانە پاساوی بۆ بهـێننەوە،تەنها وەک بێئەخلاقی پێناسەی بۆدەکرێت.

- تەزویر لەهەڵبژاردنەکاندا بەخەبات حساب بکرێت بێگومان بێئەخلاقیە.
- فەرمانی دراوسێ دوژمنەکانت جێبەجێ بکەیت بەڵام ئامادەنەبیت بچـوکترین داوای خەڵکەکەت جێبەجێ بکەیـت،ئەمەش ترۆپکـی بێ ئەخلاقیە.
- منداڵانی جیلی سێی سەرکردەکانی بنەماڵە کە هیچ پۆستێکی ئیداری و حیزبیان نیە ، دەستیان لە زۆرێک لەسەرکردەکانی هەمان حیزب و هەر وەزیرێک زیاتر دەڕوات ولەسەردانەکانیاندا فەرشـی سوریـان بۆرادەخەن و ئەفسـەرە پلەدارەکـان سـڵاوی سەربازیان بۆدەکەن.ئەمەش دیسان بێئەخلاقیە.
- گچەکەتریـــن خزمەتگوزاریـــان پێشکەش نەکـــردوە، کەچـــی شکستیەکانیان بەنرخی سەرکەوتن دەفرۆشنەوە.

+تادوێنی ئەوانە بەشێک بوون لە جەستەی هێزە بێبەزەیی و داپڵۆسـێنەرەکەت کەچـی بەهۆی نـاکۆکیتەوە لەگەڵ ئـامۆزاکەت بەقێزەوەنترین و دڕندانە ترین شێوە ڕەفتارت لەگەڵیان کرد ،لە کـووشتن، ئەشکەنجە ،سوکایەتی،ڕووتکردنەوە،سووتانـدن و تاد، بەم کارانەتان ئەخلاقتان لەسنوور تێپەڕاند.

[هەڕەشە و ترس وەک بەشێک لە ژیانی حیزبایەتی]

لەکن یەکێتی و پارتی ئەندام هیچ بەهاو مەکانەیەکی نیە بەڵکو ئەندامان بریتین لە جەستەیەکی بێ بزاوت و مێشکێکی زەوت کراو،ئەنـــــدامان کۆیلەی گـــــوێڕایەڵن ،هەردەم لە ئامادەباشیـدان بۆ جێبەجێ کردنـی فەرمـانی سـەرەوەیان . لەدۆخێکـی پڕ لەتـرس و دەڵەڕاوکێـدا دەژین.ئەنـدامانی ئەم دووحیزبە هەرگیز ناتوانن ئاسوودە بژین، ئەویش بەهۆی ئەو فشارە دەرونیەی لەسەریانە. ئەم ڕەوشەی نێو ئەم دووحیزبە دەلالەت لە ئەوپەڕی بێ متمـــانەیی دەکـات لەســەرەوە بە ئەنـدامەکانیان. دەمێک لەســەرەوە هەڕەشە لە ئەنـدامانیان

دەکەن کە لەکاتی دەنگداندا وێنەی دەنگدانەکە بگرن، گەر ئەوکارەنەکەن دەبێ چاوەڕێی یەکێک لەم سزایانە بکەن، دەرکردن لەکار، بڕینی مووچەی بندیوار، گواستنەوەی بەشوێنێکی دوور، دابەزاندنی پلەی حیزبی و وەزیفی و سزای دیکەش. جا ئەمە نمونەیەکی حاشاهەڵنەگرە لە بێ متمانەیی.

هەرحیزبێک گەر نەیتوانی کەشێکی لەبار بۆ ئەندامەکانی فەراهەم بکات ، ئەو ئازادییەیان پێنەدات ڕەخنەبگرن یا ڕای جیاوازی خۆیان دەرببڕن ،کەواتە ئەوە حیزب نییە بەڵکو بەندیخانەی ئەقڵە.

دڵشاد عەبدوڵڵاو دەروازەکانی ئازادی.. ستار ئەحمەد

ئەو مەلەی سبەینان بەئاگام دێنێ
هەوا پڕدەکا لەئاواز
قاوەی بەردەمم پڕدەکا لەبۆن هێل
دندوک دەدا لەنەرمەی گوێ
وەک ئەوەی شتێکم بیربێنێتەوە
دەکەومە بیرکردنەوە.
وەک مایسترۆ لەبەردەم ڕۆژێکی نوێ
پەڕوباڵ لێک دەدا
بێوەی و هەدادان
لەناو قەفەسی بچووک.
بەجۆری جریوە و باڵ گیڤکردنەوەی زۆرشت دەڵێ
لەهەندێکی تێدەگەم، ئەوەی تر لوغزی چریکەیە.
وەک زیندانییەک لەپشت شیشی ئاسنەوە
لەبەرخۆیەوە گۆرانی بڵێ، دڵی خۆی پێ بداتەوە.
حەیف! ناتوانم ئازادی بکەم
لەبەر هۆیەکی مەنتیقی؛ مانەوەی لای من مسۆگەرترە.
ڕێگای سێیەم هەڵدەبژێرم: پەیوەندی دەستانە.
بەزمانی خۆی پێم دەڵێ، قەدەرمانە

ژیانی کولەمەرگی ناو بازنەی بچووک.

دڵشاد عەبدوڵڵا

ئەم شیعرە، کە بەشێکە لە کتێبی "کات زۆره بەڵام چی له کات بکەم؟"، دەکرێت وەک هێمایەک بۆ دۆخی مرۆڤی هاوچەرخ و ململانێی ئازادی و سەقامگیری دابنرێت.

ئەم شیعرە کورتە، بە زمانێکی سادە و لە هەمان کاتدا پڕ لە واتا، پەردە لەسەر پەیوەندییەکی ناوازە و پڕ لە فەلسەفە لە نێوان خود (کەسی شاعیر/گێڕەرەوە) و مەلەک (کە هێمایەکی فرەچەشنییە) هەڵدەداتەوە.

: مەلەکە ڕۆڵێکی سەرەکی دەگێڕێت لە دەستپێکی ڕۆژدا. ئەو تەنها بەخەبەر هێنەر نییە، بەڵکو جریوەکەی (ئاواز) و بۆن (هەڵ) و دەنگی دندوک (لە گوڵدان) دەبنە هەوێنی هۆشیاری و بیرکردنەوە بۆ خود. ئەمە نیشانەی پەیوەندییەکی قوڵە لە نێوان سروشت و ڕۆحی مرۆڤدا.
: مەلەکە وەک "مایسترۆ" وەسف دەکرێت کە نمایشێکی هونەری لە بەردەم "ڕۆژێکی نوێ" پێشکەش دەکات. ئەمە بەرز نرخاندنی هەڵسوکەوتەتی، بەڵام هاوکات دەلالەت لەوە دەکات کە ژیانی سادە و سروشتیش دەکرێت وەک هونەرێکی ڕەسەن سەیر بکرێت.
پەیوەندییەکە پەیوەندییەکی تەواو نییە. گێڕەرەوە "لەهەندێکی تێدەگەم، ئەوەی تر لوغزی چریکەیە". ئەمە ئاماژەیە بە سنووری تێگەیشتنی مرۆڤ لە ژیانی سروشتی یان لە واتای قووڵی ژیان، یان تەنانەت سنووری پەیوەندی مرۆڤ بە دەوروبەریەوە.
ئەمە بەشی فەلسەفی قەسیدەکەیە. مەلەکە وەک "زیندانییەک لەپشت شیشی ئاسنەوە" وەسف دەکرێت. ئەم هێمایە دەکرێت بۆ خودی مرۆڤیش بگوازرێتەوە کە لەناو "بازنەی بچووک"ی ژیانی ڕۆتینی و ڕۆژانەدا گیریخواردووە.
شاعیر لە نێوان دوو بژاردەی ڕکابەردا گیرساوەتەوە:
ئازادکردنی مەلەکە واتای بەجێهێنانی بەهایەکی مرۆیی باڵا و جێبەجێکردنی مافی سروشتیی مەلەکە.
مانەوەی لای خود (مەنتیق و سەلامەتی):
مانەوەی لای من مسۆگەرترە.
ئەمە خاڵی وەرچەرخانە. مەنتیق لێرەدا دەبێتە دژ بە سۆز و ئازادی.
مانەوەی مەلەکە مسۆگەرییەکە لە دژی نادیارییەکانی ژیان، بەڵام

ئەم مسۆگەرییە بە زیندانیکردن بەدەست دێت.
ڕێگای سێیەم: بریتییە لە “پەیوەندی دەستانە”. ئەمە هەوڵەکە بۆ پێکەوە ژیانی ئازادیی ڕووکەش و زیندانیبوونی ناوەکی، سازشێکە بۆ دۆزینەوەی ئاسوودەیی لە ناو واقیعێکی ناخۆشدا.
: دواجار، مەلەکە (لە ڕێگەی گێڕەرەوەوە) بە “زمانی خۆی” قسە دەکات و دەڵێت:
“قەدەرمانە ، ژیانی کولەمەرگی ناو بازنەی بچووک.
ئەم دێرە کورتە سەرجەم فەلسەفەی شیعرەکە کورت دەکاتەوە؛ ژیانی مرۆڤی هاوچەرخ (یاخود مەلە زیندانیکراوەکە) بەندە بە بازنەیەکی سنووردارەوە، و ئەو ڕێگایەی هەڵدەبژێردرێت تەنیا کەمکردنەوەی ئازارەکانە، نەک ڕێگای گەیشتن بە ئازادی تەواو.
۳. شێواز ___
: شیعرەکە بە شێوازی گێڕانەوەیەکی نزیک و تایبەت نووسراوە، شاعیر ڕاستەوخۆ دەدوێت و هەستەکانی خۆی دەردەبڕێت، ئەمەش خوێنەر بە خێرایی دەباتە ناو دۆخە سۆزییەکەوە.
بەکارهێنانی هێما :
مەل: هێمای ئازادی، سروشت، دەستپێکی ڕۆژ، و لە کۆتاییدا هێمای زیندانیبوونی قەدەر.
قەفەس/شیشی ئاسن: هێمای سنوورداربوون، ڕۆتین، مەنتیقی جیهانی مادی، و ڕێگری لە ئازادی.
هەل: هێمای خۆشی، بێن، چێژێکی سادەی ڕۆژانە.
: زمانی شیعرەکە ڕوونە، بەڵام پڕ لە دەربڕینی هەستئامێزە (وەک: نەرمەی گوێ، لوغزی چریکە، کولەمەرگی).
: شیعرەکە لەسەر جیاوازییەکانی نێوان سروشتی مەل (ئاواز، باڵ لێدان) و دۆخی زیندانیکراوی (قەفەس) دامەزراوە، پاشان ئەم ڕکابەرییەی بە کێشەیەکی فەلسەفی کۆتایی پێهێناوە.
بەکورتی:
شیعری “ئەو مەلەی سەبەینان بەئاگام دەنێ” تەنیا باسی پەروەردەکردنی مەلێک ناکات، بەڵکو دەکرێت وەک گوزارشتێک لەسەر دۆخی مرۆڤی گیرخواردوو لە نێوان خولیای ئازادی و پێویستییەکانی ژیاندا لێکبدرێتەوە. پرسیاری سەرەکی ئەوەیە: ئایا ژیانێکی مسۆگەر بەبێ ئازادی باشترە لە ئازادییەکی پڕ مەترسی و نادیار؟ شاعیر ڕێگای سێیەم هەڵدەبژێرێت، کە بریتییە لە سازشکردن لەگەڵ قەدەرێک کە بە زیندانیکردنی ___ بازنەی بچووک ___ دەستنیشان کراوە. ئەمە شیعرێکی قووڵە و دەتوانێت ببێتە جێگای تێڕامان لەسەر ژیانی خۆمان.

خار و مێخەک.. شەهلا نوری

وە سەفا یە
خار پێدەخەنێ لە باخی بەهار
وە گوڵی مێخەک هەناسەی چیمەن و
گوڵی هەنار
خار لە دەووری مێخەک
وەک ڕۆمانێکە مێخەک بەرێک ڕەش
لە شێداریا نەرم و نیانی
ل□ تەک دارزیا هەردووک دەئاڵێن

مێخک سەرسامە بە بۆ و بەرامی
دەهۆنرێمەوە بۆ ڕەنگ و جوانی
نەخۆش سوودمەندە دەبمە دەرمانی

خار دەلاوێنی
گوڵی بۆ وجوان
بزمار وەرگری تیژڕەوی بانی
کە تۆ لە سەفای
من تیژی بزمار ڕوو، بەرەو ناو شانی

مێخەک دێتە جواو
وە کەلوپەلی پەشت وە بەنی خوریت
بۆ ماو□ یەکیش بۆنم هەڵدەگریت

خار ئێژێ
تۆ وشک دەکرێیت وە چەشنی جۆراو جۆر
دەهاڕێیت سەر تا خوار هەر وە ژێر خۆر

مێخەک هات وتی
بومەسیا قەت
دەکرێمە چێشت ،و شرینی و شەرەبەت کەڵکم زۆر ئەوێ

شەوانەی حەسرەت
هێشتا هەر خونچەم لێدەکرێمەوە
گەڵا سەوزم و
درەختی گەرمیان
خشڵ و پۆشاکی ژنی شێخان

شەهلا نوری

پێبکەنە باجوانیەکان دەرکەون..
نـــــەوشیروان ئازاد

تۆی مر□ق ئ□گەر پێ دەکەنیت لەناخەوپێ بکەنە.
هەرگیز هەوڵ مەدە ،دەمامک بکەیتە ڕوخسارت …یەک ڕوو بە ، سادەبە ، هەرچەند سادەو یەک ڕوو بیت هێندە لەپەروەردگار نزیک دەبیتەوە، زیاتر لەدڵی بەرانبەرەکەت دەمێنیتەوە…
تۆی مر□ق چ□ند ژمارەی دەمامکەکانت زیاد بکەیت ، دوو هێندو زیاتریش ، سەنگی قورسایی خۆت لەدەست دەدەیت …هەرگیز دووڕو مەبە ، تادەتوانی سادەو ساکاربە ،یەک دڵ و یەک ناخ بە تابتوانی خۆشەویستی خودا وخەڵک بەدەست بێنی …هەوڵبدە بۆ همیشە بەدڵ و لەناخ□وپ□ بکەنی …تا بەیەکجاری خاوێن ببیتەوە..لەڕک و کینە با دەروونت خاوێن بێتەوە …بائەودڵە نائارامەت بەشی کەمێک خۆشەویستی تێدا بێتەوە …دەزانی گەورەیێ خۆشەویستی لەچی دایە …تۆ دەزانی بۆچی ئێمە همیشە ناخمان نائارامە ، بەدرێژایی ژیان بەشوێن خودی ژیان دا ڕادەکەین و پێی ناگەین ،ئەگەر پێی گەیشتین مەرگ لێمان دەستێنێتەوە ..دەزانی بۆ هیچ کات ئاسودەنین ،؟ چونکە دڵمان خاڵیە لەخۆشەویستی ...ل□ بەردەرکی پلەوپایەو سەروەت و ساماندا لەگیرفانی دەوڵەمەند و خاوەن پایەکانداکەﺱ خۆشبەختی نەبینیوەو نایبینن□ ، بۆیە ئەگەر گەنجی قارون بەدەست بێنی ..ئارام نیت …دڵت خۆشکە بەخۆشەویستی .باخۆشبەخت بیت بادووربیت لەخۆپەرستی …ئازیزم ئەمە ووتەی من نیە بەتەنیا …ووتەی دەیان زاناوفەیلەسوفی ژیانن□.

نـــــەوشیروان ئازاد